

अन्तरराष्ट्रियस्तरमा अवलोकन भ्रमण आदिका माध्यमबाट क्षमता अभिवृद्धिका साथै सामुदायिक वनको अवस्था विश्लेषण, समावेशीकरणमा सहयोग गरेको छ। चिउरीको दीगो संकलन अभ्यास तालिममा सहभागी भएपछि स्थानीय वासिन्दाहरूले भविष्यमा बीउ नमासिने गरी बिजुला संकलन गर्न थालेका छन् भने सोलार ड्रायरमा सुकाएर घिउको गुणस्तरमा सुधार गरेका छन्। उनीहरू चिउरीको रुख र वरपरका बोटबिरुवालाई कुनै नोक्सानी नपुऱ्याई बिजुला संकलन गर्छन्। एक संकलकले दैनिक सरदर १० किलोसम्म बिजुला संकलन गर्ने गर्छ। व्यवसायिक चिउरी संकलनको प्रचुर सम्भावना भएको सुर्खेतमा प्रत्येक वर्ष करीब २०० टन बिजुला संकलन गर्न सकिन्छ। दीगोपनाका लागि ५० प्रतिशत जति बिजुला पुनरुत्पादन र जंगली जनावरका लागि छाडेर

बाँकी करिब १०० टन संकलन गर्न सकिने संभाव्यता अध्ययनले देखाएको छ। यस वर्ष जिल्लामा ५० टन चिउरीको बिजुला सङ्कलन भएको छ।

बजारीकरण

चिउरीको घिउको माग नेपालभित्र र विदेशमा समेत बढ्दो छ। यस संस्थाले हिमालयन बायो ट्रेड प्रालिमार्फत् स्थानीय चिउरी कृषकद्वारा उत्पादित घिउ अन्तराष्ट्रिय बजारसम्म पुऱ्याउन सहयोग गरिएको छ। हालसम्म २० टनभन्दा बढी चिउरी घिउ जापान र विभिन्न यूरोपेली मुलुकमा निर्यात भइसकेको छ। चिउरीको बिजुलाको मुल्य स्थानीय बजारमा प्रति केजी ३५ देखि ४० रुपैयाँ सम्म पर्छ।

चिउरी संकलक समूहका लागि चिउरी सुकाउने सोलार ड्रायर

चिउरीबाट तयार गरिएको आँठमा लगाउने मलम

प्रकाशक:

सुन्दर नेपाल संस्था (BNA)

वीरेन्द्रनगर ९, आवास क्षेत्र, सुर्खेत

फोन +९७७-०८३५२०९२६, ५२३५३०

इमेल: info@sundarnepal.org.np

वेबसाइट: www.sundarnepal.org.np

चिउरी: एक परिचय

बनमा आधारित उद्यम प्रवर्द्धन कार्यक्रम Forest Based Enterprise Promotion Programme

कार्यान्वयन गर्ने निकायहरू

सुन्दर नेपाल संस्था
वीरेन्द्रनगर-९, सुर्खेत

हिमालयन बायो ट्रेड प्रा.लि.
धापासी, काठमाडौँ

सहयोग

Multi Stakeholder Forestry Programme
बहुसरोकारवाला वन कार्यक्रम

बहुसरोकारवाला वन कार्यक्रम
काठमाडौँ

परिचय

चिउरी नेपालमा पाइने विभिन्न प्रजातिका फल मध्ये एक हो । यसको बैज्ञानिक नाम *Diploknema butyracea/ Aesandra butyracy* हो । यसलाई अंग्रेजीमा **Butter Tree** भनिन्छ । चिउरीको रुखमा पुस-माघ महिनादेखि फूल लाग्न थाल्छ, र जेठदेखि साउन महिनासम्म फल पाक्ने गर्छ । चिउरी गुलियो र मीठो हुन्छ । सुर्खेत जिल्लामा प्रायः सबैतिर चिउरीका रुखहरू देख्न सकिन्छ । यहाँको करिव ७०० हेक्टर जमिनमा चिउरीको बन फैलिएको छ । एउटा चिउरीको रुखबाट ५० देखि १५० किलोसम्म फल उत्पादन हुन्छ । समुद्र सतहबाट ४०० देखि १,४०० मिटर उचाईका अन्य जिल्लाका जंगल तथा भीरपाखामा पाइने यसको रुख १५ मिटरसम्म अग्लो हुन्छ । चिउरीको नर्सरी अरु विरुवाको जस्तै सामान्य रूपमा राख्न सकिन्छ । एउटा रुखबाट रुखको आकार अनुसार ५० देखि १५० केजीसम्म फल्लु । चिउरी जेठदेखि साउन महिनासम्म पाकिसक्छ । यसैले,

यसको विजुला संकलन पनि यही समयमा गरिन्छ । सामान्यतः विजुला संकलन दुई तरिकाबाट गरिन्छ । पहिलो, पाकेको चिउरी खाने र त्यसको विजुला जम्मा गर्ने । दोस्रो, जंगलबाट विजुला संकलन गर्न गरिन्छ ।

चिउरीको महत्व

यसका विभिन्न भागहरू विभिन्न काममा प्रयोग गरिन्छ ।

- चिउरी घिउको प्रयोग साबुन, मैनबत्ती र औषधि बनाउन, खुट्टा फुटेको वा घुँडा दुखेको, जीउ मालिस गर्न, छालाको चाउरीपन हटाउन, सौन्दर्य सामाग्री बनाउन, पूजाआजा, पूजाको बत्ति बाल्नमा गरिन्छ ।
- यसको पिना मल, कीटनाशक विषादी आदिको रूपमा प्रयोग गरिन्छ ।
- यसको फूलबाट राम्रो मह उत्पादन हुन्छ ।
- चिउरीको काठबाट दाउरा तथा विभिन्न किसिमका फर्निचर बनाउन सकिन्छ ।
- चिउरीको पात गाई बाखालाई घाँसको रूपमा खुवाउने तथा धार्मिक परम्परा अनुसार तिहारमा भाइटीका लगाउन यसको टपरी प्रयोग गर्ने गरिन्छ ।
- यसको रुखले भूक्षय कम गर्छ ।
- चिउरीको घिउ पाल्मिटिक एसिड (**Palmitic Acid**) को मुख्य श्रोत हो ।

हाम्रो सहजीकरण

यस संस्थाले एस्एनभी नेपालको सहयोगमा जिल्लामा HVA-IB परियोजना अन्तर्गत सर्वप्रथम यसको अवस्था विश्लेषण, जनचेतना अभिवृद्धि, क्षमता अभिवृद्धि र नीजी क्षेत्र र अन्य निकायसंग समन्वय गरी यसको प्रवर्द्धनमा काम गरेको थियो । हालै बहुसरोकारवाला बन कार्यक्रम (MSFP) को सहयोगमा यसको गुणस्तर अभिवृद्धिका लागि असल संकलन अभ्यास, भण्डारण र बजारीकरणका लागि सहजीकरण गरिरहेको छ ।

गुणस्तर बृद्धिका लागि सोलार ड्रायर

यसको दानालाई ढुसीबाट बचाई गुणस्तरीय घिउ उत्पादन गर्न देउती हर्वल उद्योग अन्तर्गतका प्रसस्त संकलन हुने ९ स्थानहरूमा सोलार र पंखा जडित फलामको संरचना भएको आधुनिक सोलार ड्रायर निर्माण गरिएको छ । जसमा एक पटकमा ३०० केजी चिउरी सुकाउन सकिन्छ ।

क्षमता अभिवृद्धि

यस कार्यक्रम अन्तर्गत संस्थाले विभिन्न चिउरी संकलक किसान, उद्यमी र सन्वन्धित व्यक्तिहरूलाई उद्यमशीलता विकास, व्यवसाय योजना निर्माण, असल संकलन अभ्यास, जैविक प्रमाणिकरण (**Organic Certification**) तालिम, सुर्खेतको चिउरीको जैविक प्रमाणिकरण सर्टिफिकेट लिने कामका अतिरिक्त चिउरीका विभिन्न सामाग्री निर्माणमा विविधकरण, प्याकेजिङ सामाग्री सहयोग, विविध पक्षका बारेमा तालिम गोष्ठी, राष्ट्रिय तथा